
Vergaderjaar 2022-2023

---

29 679   **Verslag van de zittingen van de Assemblee van de Interparlementaire Unie**

Nr. 37   VERSLAG VAN DE 146^e ZITTING
Vastgesteld 11 april 2023

Inleiding

In Manama, Bahrein vond van 11-15 maart 2023 de 146ste zitting van de Assemblee van de Interparlementaire Unie (IPU) plaats. De Nederlandse groep van de IPU vaardigde naar deze zitting een delegatie af bestaande uit de Eerste Kamerleden **Joop Atsma** (delegatieleider, CDA), **Arda Gerkens** (SP), **Hendrik-Jan Talsma** (CU) en **Petra Stienen** (D66) en het Tweede Kamerlid **Agnes Mulder** (CDA).

Ongeveer zevenhonderd parlementsleden uit 136 landen participeerden in de vergaderingen van de IPU, de oudste internationale samenwerkingsorganisatie van parlementen wereldwijd. Het centrale thema van de conferentieweek was *Promoting peaceful coexistence and inclusive societies: Fighting intolerance*. Veel aandacht ging uit naar de oorlog in Oekraïne en de elf opeenvolgende aardbevingen in Turkije en Syrië waarbij meer dan 45.000 mensen omkwamen waaronder één lid van het parlement en het klimaat. Volgend jaar lanceert de IPU de campagne *Parliaments For the Planet* die erop is gericht de uitkomsten van de klimaatconferentie van Parijs wereldwijd te implementeren. De Nederlandse delegatie had een actieve bijdrage in deze Assemblee met Agnes Mulder als voorzitter van de Standing Commissie inzake Duurzame Ontwikkeling, Arda Gerkens als lid van het Comité van de mensenrechten van parlementariërs, en mevrouw Stienen als panellid van de workshop over seksuele en reproductieve gezondheid. Nederlandse leden waren ook nauw betrokken bij de totstandkoming van de resolutie *Raising awareness and calling for action on the serious humanitarian crises affecting the peoples of Afghanistan, the Syrian Arab Republic, Ukraine, Yemen and other countries, and on the particular vulnerability of women and children* die door de Assemblee werd aanvaard. De dag voor de opening en tijdens de zitting vergaderde de 12 Plus Groep, een van de zes geopolitieke groepen binnen de IPU, waar Nederland lid van is. De Griffier van de Eerste Kamer, Remco Nehmelman nam deel aan de vergaderingen van de vereniging van secretarissen-generaal (ASGP), die altijd bijeenkomt tijdens een IPU-Assemblee. De heer Nehmelman was al

lid van het dagelijks bestuur en werd tijdens deze vergadering gekozen tot vice-voorzitter. De delegatie sprak tijdens hun verblijf met de Nederlandse ambassadeur in Koeweit en Bahrein, de heer Laurens Westhoff en de militaire attaché, kapitein-luitenant ter zee Peter de Groot. Ook bracht een aantal delegatieleden een bezoek aan Boskalis die zich bezig houdt met landwinning in Bahrein. Naast de werkzaamheden van Boskalis in de regio kwam maatschappelijk verantwoord ondernemen ter sprake.

Plenaire vergaderingen

Op 11 maart werd de conferentie geopend in aanwezigheid van de vice-premier van Bahrein, Shaikh Khalid bin Abdullah Al Khalifa die sprak namens Koning Hamad bin Isa Al Khalifa.

De vice-premier verwees naar de uitzonderlijke omstandigheden waaronder de IPU Assemblee bijeen kwam waaronder vijandschap, oorlogen, natuurrampen, crises in verband met klimaatverandering, water- en voedselzekerheidsproblemen en de verergering van extremisme en terrorisme. “Dergelijke uitdagingen leggen ons allen, leiders, regeringen en parlementen, veel grotere verantwoordelijkheden op bij de totstandbrenging van een rechtvaardiger, billijker en samenhangender mondiaal politiek, veiligheids- en economisch systeem dat gebaseerd is op stevige fundamenten van vriendschap, wederzijds respect, vreedzame coëxistentie en internationaal partnerschap,” sprak hij. “De parlementaire diplomatie kan hieraan bijdragen door samenwerking en de uitwisseling van ervaringen en er bij de regeringen op aan te dringen doeltreffender maatregelen en procedures te ontwikkelen en uit te voeren in het belang van de veiligheid en de welvaart van de mens,” aldus Shaikh Khalid.

IPU-president, Duarte Pacheco, sprak in zijn openingswoorden over de afname van vreedzame coëxistentie, inclusie en tolerantie ten aanzien van afwijkende standpunten en de toename van intolerantie en discriminatie, polarisatie, kritiek op bestuurlijke structuren. “Wereldwijd neemt het vertrouwen in de overheid en de media af, worden religieuze vrijheden ingeperkt en nemen religieuze discriminatie, racisme en vreemdelingenhaat toe,” zei Pacheco. Ook de beperking van de toegang van vrouwen tot - of zelfs hun uitsluiting van - besluitvormingsfuncties, onderwijs of gezondheidszorg is een bedreiging voor de democratie en de fundamentele mensenrechten. “Wat er in Afghanistan gebeurt, moet krachtig worden veroordeeld, wanneer vrouwen het recht op onderwijs wordt ontzegd en parlementsleden worden geëxecuteerd,” stelde Pacheco. Hij merkte op dat ondanks de inzet van de IPU voor meer gendergelijkheid in de parlementen, en hoewel er voor het eerst in de geschiedenis geen enkel functionerend parlement geen vrouwen telt, de vertegenwoordiging van vrouwen te langzaam groeit. “We moeten

onze inspanningen verdubbelen om de doelen die we voor onze parlementen en onze landen hebben gesteld, te bereiken,” sprak hij. “We hebben naast meer vrouwelijke parlementsleden ook meer jonge parlementsleden nodig. We kunnen niet echt inclusief zijn zonder de jongere generatie erbij te betrekken,” volgens Pacheco. Over de oorlog in Oekraïne zei Pacheco: “Deze oorlog moet ophouden, deze invasie moet stoppen en het internationaal recht moet zegevieren.”

Het algemene debat over het thema *Promoting peaceful coexistence and inclusive societies: Fighting intolerance* (als bijlage toegevoegd aan dit verslag) begon op 12 maart met bijdragen van vele voorzitters, ondervoorzitters en leden van parlementen. Op 14 maart nam Petra Stienen het woord. Tijdens haar inbreng vroeg zij aandacht voor het ingetrokken visum van de waarnemers van Human Rights Watch kort voor aanvang van de IPU vergadering. “We moeten allemaal ons huiswerk doen als het gaat om mensenrechten, tolerantie en integratie, hoe moeilijk het soms ook is om in de spiegel te kijken en te zien dat we fouten maken, als politici, als mensen,” aldus Stienen. Zij verwees hierbij naar het onderzoek dat de Eerste Kamer had laten uitvoeren naar de relatie tussen anti-discriminatiewetgeving en de effecten daarvan in de praktijk in reactie op het kindertoeslag schandaal waarbij overheidsinstanties discriminerend bleken te zijn op grond van etniciteit en ras. “We moeten in democratieën openstaan voor kritiek van buitenaf, van onze burgers, van deskundigen en van niet-gouvernementele organisaties en een manier vinden om in onze democratieën vreedzaam van mening te verschillen,” sprak zij. Daarom onderstreepte zij namens de Nederlandse delegatie

de bezorgdheid over het feit dat het visum voor de delegatie van Human Rights Watch twee dagen voor het begin van deze vergadering was ingetrokken. “Human Rights Watch verdedigt kernwaarden van de IPU waarop wij geen enkel compromis kunnen sluiten,” stelde Stienen. Zij bracht het schriftelijke verzoek van de 12 Plus Groep aan de voorzitter om namens de gehele IPU een officiële verklaring af te leggen waarin deze gang van zaken duidelijk aan de kaak wordt gesteld nogmaals onder de aandacht. Dezelfde dag kreeg Hendrik-Jan Talsma het woord in het algemene debat. Talsma refereerde aan de uitdagende tijden waarin we leven en omarmde de aansporing van de IPU om te werken aan vreedzame coëxistentie, inclusieve samenlevingen en het bestrijden van onverdraagzaamheid. Talsma verwees naar Hugo de Groot, die een fundament legde voor de mensenrechten zoals we die tegenwoordig kennen en het belang van het maken van wetten die de vrijheid van geloof en godsdienst, de vrijheid van meningsuiting en de toegang tot de rechter bevorderen benadrukte. “Het maken van wetten is één van de belangrijkste functies van parlementen,” zei hij. Daarom herhaalde hij de oproep van Hugo de Groot aan ieder van die de verantwoordelijke positie van parlementariër bekleedt. “Laten wij hoeders zijn van de rechtsstaat, bezorgers van gerechtigheid en vrede, voorvechters van de

mensenrechten. Zodat zelfs in tijden van crisis en wanneer de wapens spreken, de wetten nooit zwijgen,” zei Talsma.

Op 12 maart vond de plenaire verkiezing van het onderwerp voor het urgentiedebat, het zogenaamde *Emergency Item*, plaats. Er waren zes voorstellen ingediend: een voorstel van Argentinië, *The urgent need to combat violence against women in politics, particularly in light of the proliferation of hate speech, fake news and violent incidents*"; een voorstel van Qatar, *Criminalizing contempt for religions and the spreading of hatred, and promoting coexistence, tolerance, peace and international security*; een voorstel van Indonesië *Combating Islamophobia, fighting intolerance, eliminating racial discrimination, and promoting peaceful coexistence among peoples and religions*; een voorstel van de Afrikaanse groep, *Creation of a global fund for countries vulnerable to natural disasters to address loss and damage from climate change*, een voorstel van de democratische republiek Congo, *Call for urgent action to stop aggression, occupation and massive human rights violations in the DRC in order to preserve its sovereignty and territorial integrity* en een voorstel van Argentinië, Chili, Duitsland, Nederland en Oekraïne met steun van de Latijns-Amerikaanse en Caraïbische groep en de 12 Plus Groep *Raising awareness and calling for action on the serious humanitarian crises affecting the peoples of Afghanistan, the Syrian Arab Republic, Ukraine, Yemen and other countries, and on the particular vulnerability of women and children*.

Het voorstel van Argentinië, Chili, Duitsland, Nederland en Oekraïne met steun van de Latijns-Amerikaanse en Caraïbische groep en de 12 Plus Groep ontving de meerderheid van stemmen waarover vervolgens een actualiteitendebat volgde op 13 maart. Door het *Emergency Item* te agenderen voor het debat wilden de indieners aandacht vragen voor het feit dat lage- en middeninkomenslanden 74% van alle vluchtelingen in de wereld opvangen en voor de kwetsbare positie waarin kinderen en vrouwen zich bevinden. Het debat op 13 maart over de grote humanitaire crises die Afghanistan, Oekraïne, Jemen, Syrië, Turkije en andere landen in de wereld teisteren werd door de Russische delegatie aangegrepen om de Russische inval in Oekraïne te beschrijven als een burgeroorlog die sinds de onconstitutionele verandering in Oekraïne in 2014 al aan de gang is. Dit riep een felle reactie van de Poolse delegatie die hierna aan het woord kwam en sprak over beweringen die niets met de werkelijkheid te maken hebben. Er is geen crisis in Oekraïne, en er is daar geen burgeroorlog, er zijn geen twee standpunten, zoals de Russische afgevaardigden willen doen geloven, er is gewoon sprake van barbaarse agressie door Rusland wierp het Poolse parlementslid tegen. De heer Atsma gaf in zijn bijdrage aan de verklaring van Rusland over de oorlog in Oekraïne niet te accepteren. Hij verwees naar eerdere aangenomen IPU verklaringen waarin deze inval duidelijk is veroordeeld. “Er is geen enkele twijfel over de werkelijke positie van Rusland in dit conflict,” zei hij.

Een onderhandelingsteam bestaande uit parlementsleden uit de verschillende geopolitieke groepen hadden gewerkt aan de tekst voor de gezamenlijke resolutie *Raising awareness and calling for action on the serious humanitarian crises affecting the peoples of Afghanistan, the Syrian Arab Republic, Ukraine, Yemen and other countries, and on the particular vulnerability of women and children* (als bijlage toegevoegd aan dit verslag) die op 15 maart in de plenaire vergadering een ruime meerderheid van stemmen kreeg. Namens de 12 Plus Groep werden Hendrik-Jan Talsma en de Canadese Michelle Rempel afgevaardigd in het onderhandelingsteam. De resolutie roept de internationale gemeenschap op samen te werken om mensenlevens te beschermen, het lijden te verlichten, de waardigheid te waarborgen en de toegang tot basisvoorzieningen zoals voedsel, medische zorg, water en onderdak voor iedereen, ongeacht zijn afkomst, te garanderen door middel van wettelijke en beleidsmaatregelen op nationaal niveau.

Vergaderingen van de 12 Plus Groep

Op 10 maart vergaderde de 12 Plus Groep voor het eerst onder voorzitterschap van de nieuwe voorzitter Andries Gryffroy uit België. Deze groep van 47 westerse landen bereidde samen de plenaire vergadering van de IPU voor en het actualiteitendebat (het *Emergency Item*). Ook werden de amendementen van de leden van de groep op de verschillende ontwerpresoluties besproken. In de groep waren er zorgen over het risico van privacy schendingen in de tekst van de ontwerpresolutie van de commissie Vrede en internationale Veiligheid *Cyberattacks and cybercrimes: De nieuwe risico's voor de mondiale veiligheid* (als bijlage toegevoegd aan dit verslag). De Spaanse rapporteur José Cepeda liet weten de amendementen die ingediend zijn door de leden van de 12 Plus Groep te verwelkomen omdat zij de positie van parlementariërs versterken om mensenrechten, democratie en vrijheid te verdedigen en deze zal verdedigen zodat zij in de definitieve resolutie worden opgenomen. Uit haar gelederen werden de parlementsleden gekozen om vacatures binnen de IPU in te vullen. De heer Talsma werd namens de groep de kandidaat voor de vacature in het comité voor Midden-Oostenvraagstukken dat zich bezighoudt met het bevorderen van de dialoog en het verbeteren van de relatie tussen de landen in het Midden-Oosten. Het visum van de waarnemers van Human Rights Watch dat was ingetrokken kort voor aanvang van de IPU vergadering leidde in de 12 Plus Groep tot grote verontwaardiging. Voorzitter Gryffroy vroeg per brief namens de groep aan IPU President Pacheco een officiële verklaring om deze gang van zaken namens de gehele IPU te veroordelen.

Standing Committee on Sustainable Development

Onder voorzitterschap van het lid Agnes Mulder kwam de commissie voor duurzame ontwikkeling drie maal bijeen op 12, 13 en 14 maart.

Tijdens deze bijeenkomsten bespraken de leden amendementen op de ontwerpresolutie *Parliamentary efforts in achieving negative carbon balances of forests* (als bijlage toegevoegd aan dit verslag). Na de behandeling van de 150 amendementen ingediend door 23 lidstaten werd de tekst van de resolutie bij acclamatie aangenomen, waarbij de Russische Federatie op een aantal punten voorbehouden had gemaakt. In de resolutie staat dat ontbossing en de gevolgen daarvan voor de mensheid een gemeenschappelijke strijd zijn die door de internationale gemeenschap als geheel moet worden aangepakt. Parlementariërs moeten samen opkomen voor de natuurlijke fundamenteën van het leven en ervoor zorgen dat we allemaal goed kunnen leven op onze planeet. “Dit is niet alleen essentieel vanuit het oogpunt van klimaatbeleid, maar ook als onderdeel van de agenda voor vrede, stabiliteit en duurzame ontwikkeling. Er kan geen sprake zijn van een gezonde economie op een ongezonde planeet,” vatte Mulder het belang van de resolutie samen.

Bij het vaststellen van het werkplan voor de 147e en 148e vergadering werd op voorstel van Mulder een drietal verwante onderwerpen die werden voorgesteld door de delegaties uit India, Verenigde Arabische Emiraten en Oekraïne samengevoegd tot één thema voor een volgende resolutie *Partnerschappen voor klimaatactie: De toegang tot betaalbare groene energie bevorderen en zorgen voor innovatie, verantwoordelijkheid en billijkheid*. Verder is besloten tot een hoorzitting met deskundigen over voedselzekerheid en het houden van een voorbereidend gedeelte voor de parlementaire vergadering tijdens COP28 in de Verenigde Arabische Emiraten over klimaatverandering.

Comité van de mensenrechten van parlementariërs

Een speciaal comité bestaande uit tien parlementsleden houdt zich bezig met de mensenrechtensituatie van individuele parlementsleden wereldwijd. Tijdens de vorige IPU vergadering werd Arda Gerkens door de Assemblee benoemd tot lid van dit comité waarin de 189 meldingen van gevallen waarin de rechten van parlementariërs zijn geschonden uit 36 landen werden besproken. Op 15 maart werden werd het rapport van dit comité plenair besproken en aangenomen (als bijlage toegevoegd aan dit verslag). Ook nam Gerkens deel aan de paneldiscussie op 14 maart over parlementaire solidariteit met parlementsleden die gevaar lopen met getuigenissen uit Eritrea, Bolivia, Argentinië en Italië.

Overige

Op 10 maart brachten de leden Atsma en Talsma een bezoek aan Boskalis die zich bezig houdt met landwinning in Bahrein. Naast de werkzaamheden van Boskalis in de regio kwam maatschappelijk verantwoord ondernemen ter sprake. Op 11 maart nam Stienen deel aan het *Forum of Women Parliamentarians* en sprak daar over de vertegenwoordiging van vrouwen in het parlement en het belang dat

alle geslachten in al hun diversiteit het gevoel moeten hebben dat hun stem vertegenwoordigd is in het parlement. Ook nam Stienen op 14 maart deel aan het panel tijdens een workshop over seksuele en reproductieve gezondheid die werd bijgewoond door Agnes Mulder. In navolging van de weigering van de visa voor Human Rights Watch hebben Mulder en Stienen gesproken met organisaties van mensenrechtenverdedigers in Bahrein. De Griffier van de Eerste Kamer, Remco Nehmelman, nam deel aan de vergaderingen van de vereniging van secretarissen-generaal (ASGP) die altijd bijeenkomt tijdens een IPU-assembly. Sinds maart 2022 maakt hij deel uit van het bestuur van deze vereniging en op 12 maart 2023 werd hij gekozen tot vice-president van de ASGP. Op 13 maart had Atsma een ontmoeting met een aantal Afghaanse parlementariërs in ballingschap die op uitnodiging van de IPU in Manama aanwezig waren. In het gesprek ging de Afghaanse delegatie in op de verslechterende situatie in Afghanistan, met name voor vrouwen en meisjes na de staatsgreep van de Taliban. Ook werd nadrukkelijk om steun gevraagd aan Nederland en het ministerie van Buitenlandse Zaken om parlementariërs en hun naaste familieleden in veiligheid te brengen. In de avond sprak de Nederlandse delegatie met de ambassadeur voor Nederland in Koeweit en Bahrein, de heer Laurens Westhoff en de militaire attaché, kapitein-luitenant ter zee Peter de Groot. Op 14 maart woonden Talsma en Atsma het side-event over ontminning bij dat door de Oekraïne met steun van de 12 Plus Groep was georganiseerd. Het ging hierbij niet alleen om het probleem van landmijnen in Oekraïne maar ook in andere (voormalige) oorlogsgebieden. Op 15 maart werd Talsma gekozen als lid van het comité voor Midden-Oostenvraagstukken dat zich bezighoudt met het bevorderen van de dialoog en het verbeteren van de relatie tussen de landen in het Midden-Oosten.

De voorzitter van de delegatie,
Atsma

De griffier van de delegatie,
Christiaanse